

Werkatelier

Waddenzeehavens Noord-Holland

12 november 2013 13.30 – 16.30 uur

TNO locatie Den Helder, gebouw MML Bevesierweg (Fort Harssens)

Kernpunten

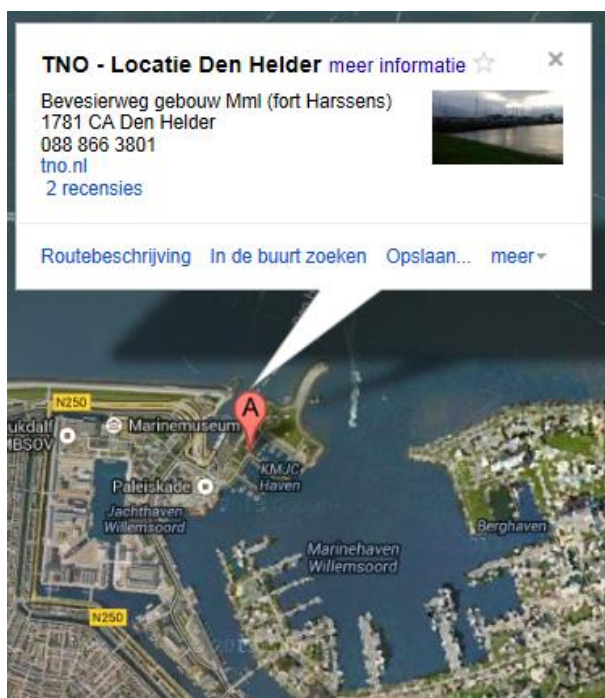
Voorafgaand aan
het tweede
Wadden-
zeehavendebat

Martin Bosch

Inhoudsopgave

Inhoud

Inhoudsopgave.....	2
Het werkatelier Noord-Holland in een grotere context	2
1. Raad van Advies van de Waddenzeehavens.....	3
2. Noord-Hollandse ontwikkelingen — Werkatelier.....	3
3. Prioritering.....	7
4. Tot slot.....	9
5. Deelnemerslijst.....	9

Het werkatelier Noord-Holland in een grotere context

Op 20 november 2013 vindt een Raad van Advies Waddenzeehavens plaats, voorafgegaan door een Waddenzeehavendebat. Doel van deze bijeenkomsten is om de koers van de Waddenzeehavens voor de nabije toekomst te bepalen. Welke zaken lopen goed en hebben geen extra support nodig, wat zijn de “dode paarden” en heeft het geen zin om daar energie in te steken en welke initiatieven kunnen met steun in de rug verder geholpen worden? In de Raad van advies zal richting bepaald worden voor het vervolg van de Waddenzeehavensamenwerking.

1. Raad van Advies van de Waddenzeehavens

Piet-Hein Kolff en Edwin Stolk delen hun recente ervaringen als lid van de Raad van Advies van de Waddenzeehavens. Een belangrijk moment was de informele ontmoeting van de Raad met de directeur van het Waddenfonds. Bij deze gelegenheid vroeg laatstgenoemde hoe de Raad om zou gaan met een verzoek om een programma voor alle havens in het gebied op te stellen. De Raad heeft aangegeven daar in dat geval graag op in te gaan. Acties die de samenhang en de samenwerking tussen de havens stimuleren zijn prioritair. Het lijkt er op dat de Raad van Advies door het Waddenfonds als een belangrijk adviesorgaan wordt gezien.

Geconstateerd wordt dat Noord-Holland tot op heden nog geen haven-gerelateerde Waddenfondsaanvragen gehonoreerd heeft gekregen. Het krijgen van Waddenfondsgeld is geen doel op zich. Vorderingen in de haven en de vruchten die samenwerken op Waddenzeehaven niveau kan afwerpen zijn dat wel. Het Waddenfonds kan daarbij ondersteunend zijn.

De uitkomsten van dit werkatelier worden betrokken bij het Waddenzeehavendebat op 20 november 2013 en de daarop volgende Raad van Advies. Arjen Bosch zal als secretaris van de Raad van Advies de uitkomsten kortsluiten met de voorzitter, Tineke Netelenbos, die er in haar plenaire voordracht aan het begin van het debat aandacht aan zal besteden.

2. Noord-Hollandse ontwikkelingen — Werkatelier

Voorafgaand aan het atelier is in samenspraak met Michel Bakelaar en Enno de Graaff een onderwerpenlijst opgesteld en aan de deelnemers toegestuurd. Deze onderwerpenlijst bestaat uit twee onderdelen, havenontwikkeling en kennisontwikkeling:

Havenontwikkeling

- Havenontwikkeling Den Helder Noord-Oost;
- Visserij:
 - Lokaal mechanisch pellen;
 - Discard beleid;
 - Promotie visserij in de haven;
 - Aanpassen haven aan nieuwe vismethoden;
- Toeristisch recreatieve havenontwikkelingen / Waddenpoort;
- Unesco havens, bijvoorbeeld ambitie LNG;
- Kennis-gerelateerde projecten (Ter vergadering toegevoegd door John Spee).

Kennisontwikkeling

- DTL — Drive Train Laboratorium;
- Test fundatie offshore wind;
- HTC — Hyperbaric Test Centre;
- Deelname aan het World Class Maintenance consortium voor de onderwerpen Energy en Maritime Maintenance;
- Nationaal Kenniscentrum Offshore Wind.

a. Havenontwikkeling

Eerst worden de onderwerpen onder “havenontwikkeling” behandeld. De deelnemers gaan in vier groepen uiteen, waarbij één groep zich over de onderwerpen “Visserij” en “Toeristisch recreatieve havenontwikkelingen / Waddenpoort” ontfermt.

i. Havenontwikkeling Den Helder Noord-Oost

Belangrijk is dat het havenontwerp zo vormgegeven wordt dat de (natte en droge) natuur daar beter van wordt, bijvoorbeeld door de vorm van het dijklichaam rond de nieuwe haven zó vorm te geven dat het (verstoorde) platenpatroon op het Balgzand positief wordt beïnvloed door de nieuwe ontwikkeling. Een ander voorbeeld is het aanleggen van “Rijke Dijken” (dijklichamen die zo zijn vormgegeven dat de natuur daarin kan ontwikkelen). Er wordt op deze punten samenhang gezocht met het programma “Rijke Waddenzee” van Rijkswaterstaat.

Het programma moet van de verkenningsfase naar de planstudie. Er moet een gefaseerde ontwikkeling in deelprojecten komen, als onderdeel van een integraal programma Ontwikkeling haven Noord-Oost.

Om dit programma op gang te brengen is samenwerking met partners onontbeerlijk. Het gaat om spelers in de natuurbescherming, projectontwikkelaars en gebruikers. Ander essentieel aspect is dat de financiering van het project helder wordt. Vraagsturing is daarbij een kernbegrip.

Om op korte termijn de ontwikkeling op gang te krijgen zouden een aantal “voorloop-projecten” opgestart moeten worden. Te denken valt bijvoorbeeld om te starten met zoet-zout overgangen in het Balgzandkanaal.

ii. Visserij & Toeristisch recreatieve havenontwikkelingen / Waddenpoort

Den Oever is geconfronteerd met nieuwe ontwikkelingen in de visserij:

- Een nieuwe visafslag;
- Pulse visserij;
- Eisen ten aanzien van discard;
- Mogelijkheden en initiatieven voor toerisme.

Garnalen kunnen gepeld worden met een nieuwe pelmachine op de nieuwe visafslag.

Discard is een nieuw probleem. 2/3 van de lading in een kotter is straks discard. Hoe moet dit worden afgevoerd. Samenwerking met de andere visserijhavens in het Waddenzeegebied (Harlingen en Lauwersoog) kan kansen opleveren, bijvoorbeeld op het gebied van delen van kennis en ervaring, maar ook door het bouwen van gezamenlijke faciliteiten (lozen, verwerken) en het (duurzaam) optimaliseren van logistieke aanvoerlijnen.

Er leven veel ideeën om visserij-gerelateerd toerisme te stimuleren. Centraal staat de beleving van het Waddenzee erfgoed. Allereerst moeten er faciliteiten voor toeristen worden geboden: aanlegplaatsen voor de recreatievaart en riviercruise, camperstandplaatsen en hotelvoorzieningen. Daarnaast moeten er faciliteiten komen die de reden voor het bezoek vormen: een strandje, de verse vismarkt, uitzichtpunten, aanbod van tripjes op de Waddenzee.

Op Waddenzeehaven niveau zou samenwerking met de andere (vis-)havens een positieve stimulans kunnen zijn: gezamenlijke PR en profilering van de Waddenzeeporten.

iii. Unesco havens, bijvoorbeeld ambitie LNG

Dit onderwerp is uitgewerkt in twee clusters:

Natuurontwikkeling en havenontwikkeling hand in hand:

- Havenontwikkeling Noord-Oost met Building with nature: optimaliseren havenvorm en Rijke dijken (zie boven);
- Zoet-zout overgangen in het Balgzandkanaal met mogelijkheden voor vis-trek;
- Natuurontwikkeling Amstelmeer (natuur en aquacultuur). Voorzichtig stappen zetten en veel aandacht besteden aan de zorg die leeft bij de landbouwers over deze ontwikkelingen.

Kernbegrippen bij deze ontwikkelingen zijn:

- Technisch vooruitstrevend en innovatief
- Ecologisch verantwoord
- Economisch rendabel

LNG

Om varen op LNG te stimuleren en op gang te krijgen moeten allereerst vraag en aanbod bij elkaar gebracht worden. Een eerste aanzet daartoe is gedaan door Port of Den Helder die een bijeenkomst heeft georganiseerd. Er zijn in Den Helder veel schepen die maar één haven gebruiken. De ontwikkeling moet op gang gebracht worden door kennis te bundelen en vanuit het Waddenfonds, in de vorm van een (start)financiering (revolving fund).

Samenwerking tussen alle Waddenzeehavens maakt de mogelijkheden groter, brengt de mogelijkheid van Waddenfondsgeld dichterbij en maakt dat niet overal hetzelfde wiel uitgevonden wordt.

iv. Kennis-gerelateerde projecten

Er vinden veel kennis gerelateerde projecten plaats in Noord-Holland noord rond de thema's Offshore – Maritiem – Marien. Voorbeelden:

- Biomassateelt / aquafarming;
- Energie uit water / tidal energy;
- Energiedijk;
- Wind op zee.

Deze projecten worden uitgevoerd door:

- Centre of Excellence for Marine Innovation (CEMI), een nieuw economisch cluster rond Zeewier, schelpdieren, zeetuinbouw en duurzame energieopwekking uit zee te ontwikkelen. (NIOZ-haven op Texel).
- Tidal Testing Centers (TTC) Den Oever en Marsdiep: testfaciliteiten voor getijde energie in de afsluitdijk (Tocado) en offshore bij NIOZ.
- De Nieuwe Afsluitdijk: integraal project waarbij vergroting van de waterveiligheid wordt gecombineerd met ambities op het gebied van duurzame energie, ecologie, recreatie en toerisme en ruimtelijke kwaliteit.
- Kenniscentrum Wind op Zee draagt bij aan het ontwikkelen van een sterke offshore windenergiesector in Nederland. Zij doet dat door Nederlandse onderwijsinstellingen, bedrijven, onderzoeksinstituten en overheidsinstanties samen te brengen.

Doel is om nieuwe kansrijke projecten te identificeren die onderdeel zijn van de keten: Van Teelt naar Verwerking. Bijvoorbeeld een testfarm voor de havens van Noord-Holland. De havens (NIOZ, Den Oever, Den Helder) moeten hier op inspelen door de juiste faciliteiten beschikbaar te stellen.

b. Kennisontwikkeling

- DTL — Drive Train Laboratorium;
- Test fundatie offshore wind;
- HTC — Hyperbaric Test Centre;
- Deelname aan het World Class Maintenance consortium voor de onderwerpen Energy en Maritime Maintenance;
- Nationaal Kenniscentrum Offshore Wind.

Marja Doedens licht de vijf onderwerpen toe. Het drive train lab heeft te maken met het direct monteren van wind-rotors zonder tussenkomst van een tandwielenkast, de testfundatie offshore wind spreekt voor zich en HTC maakt het mogelijk om onder kunstmatige omstandigheden diepzeeduiken te simuleren. De testfundatie offshore wind wordt momenteel onder regie van Energy Valley verder gebracht.

Bij World class Maintenance (WCM) wil Den Helder de topfaciliteiten die de haven van Den Helder op dit terrein beschikbaar heeft koppelen aan de activiteiten van WCM. Het Nationaal Kenniscentrum Offshore wind is al enkele jaren in opbouw.

Alle projecten hebben een hoge kennisintensiviteit en hebben financiering nodig. Momenteel wordt daarvoor veel gebruik gemaakt van Europese subsidiemogelijkheden, m.n. TENT. Het Waddenfonds is niet gericht op kennisontwikkeling. Projecten die in het kader van Kennisontwikkeling plaats vinden kunnen zich beter richten op andere financieringsbronnen.

Kennis is wel de kraamkamer voor de economische ontwikkelingen van morgen. Voor de thema's die hier aan de orde zijn geldt dat in het bijzonder. Het is dus goed de hele tijdlijn in het vizier te hebben. Op termijn, als de kennis daadwerkelijk aangewend wordt in de economie zijn weer andere vormen van financiering noodzakelijk.

3. Prioritering

Na de inhoudelijke discussie zijn prioriteiten aangegeven door de deelnemers. Daar komen vier onderwerpen voor de nabije toekomst naar voren:

I. Voorloop projecten integrale havenontwikkeling Noord-Oost

De ontwikkeling Noord-Oost is er een van lange adem. Veel partijen zullen betrokken moeten worden om de ontwikkeling mogelijk te maken. Vooraf zal de bestaande ruimte in de haven optimaal moeten worden benut. De civiel-militaire samenwerking is daarvoor essentieel.

Er bestaat argwaan bij de ontwikkeling Noord-Oost, de noodzaak ervan en ook wordt de vraag gesteld of de gerelateerde natuurcompensatie projecten wel goed zijn voor iedereen. De mening van het werkatelier is dat het wijs is een aantal compensatieprojecten nu te starten, zodat een begin wordt gemaakt en critici in de praktijk kunnen zien of hun kritiek gegrond is.

Het atelier is van mening dat er veel haken en ogen aan de ontwikkeling Amstelmeer zitten. Daar nu al te voortvarend op inspelen lijkt geen goed idee.

Advies werkatelier:

Start een aantal voorloop projecten gekoppeld aan de havenontwikkeling Noord-Oost.

II. Visserij en Toerisme

Nieuwe innovaties in de visserij (Nieuwe visafslag, andere methodes van vissen) bieden kansen voor modernisering van de havenfaciliteiten op de kade, gericht op deze ontwikkelingen. De visserij kan ook inzetten op recreatie, in de vorm van de creatie van recreatie-havenfaciliteiten. Zet in op beleving van het Unesco werelderfgoed De Waddenzee.

Advies werkatelier:

Zet in op de mogelijkheden die de vernieuwing in de visserij met zich meebrengt en koppel het aan toerisme (beleven werelderfgoed).

III. LNG

LNG verdient het om ingevoerd te worden. Den Helder is een uitstekende haven met veel schepen die slechts vanuit deze ene haven opereren. Ook Den Oever biedt kansen voor invoer van LNG. Het eerdere initiatief van Port of Den Helder om vraag en aanbod bij elkaar te brengen is goed geweest en zou een vervolg mogen hebben.

LNG komt moeilijk los doordat het financieel moeilijk gaat, hiervoor kan het Waddenfonds mogelijkheden creëren (revolving fund).

Advies werkatelier:

Zoek de samenwerking in het waddegebied en zet in op fondsvorming LNG vanuit het Waddenfonds.

IV. Kennisontwikkeling

Er zijn veel goede initiatieven in Noord-Holland op dit gebied. Er bestaat veel draagvlak om hier mee door te gaan en waar mogelijk uit te breiden. (Wind op Zee, aquafarming, tidal innovatie, ...). Nadrukkelijk wordt in het werkatelier gesteld dat de verwachting is dat het Waddenfonds kennis sec niet zal subsidiëren. Voor de kennisintensieve voorfase zullen dus andere bronnen gevonden moeten worden. In een latere fase komt het waddenfonds in beeld.

In het kader van de Waddenzeehaven samenwerking zijn het dus prioritaire projecten. Het is goed de relatie met het Waddenfonds goed in de gaten te houden voor de fasen waarin de kennis wordt gevaloriseerd en zich in de (economische) praktijk moet bewijzen.

Advies werkatelier:

Zet vol in op innovatieve projecten gericht op de energietransitie.

4. Tot slot

Ter sprake komt dat het waddenfonds bij cofinanciering eisen zou stellen die verhinderen dat co financiers uit verschillende provincies bijdragen. Er heerst verwondering als dit zo zou zijn. Het waddenfonds zou juist moeten stimuleren dat spelers uit verschillende provincies samenwerken. Er wordt uitgezocht hoe dit precies zit.

Het werkatelier sprak uit dat sessies als deze noodzaak zijn om aangesloten te blijven bij de ontwikkelingen elders in het Waddenzeehavengebied en koers te bepalen. Het werkatelier denkt dat 2 soortgelijke bijeenkomsten per jaar aan deze doelstelling voldoet.

5. Deelnemerslijst

Edwin Stolk	HSV
Enno de Graaff	Hollands Kroon
Frank Brandsen	Energyboard NH
Huig den Hollander	Hollands Kroon
Jan Metselaar	Havendienst Hollands Kroon
Jan Schipper	Peterson
Jannie van der Pluijm	Provincie Noord-Holland
John Spee	NHN
Marja Doedens	MCN
Martin Baptist	Imares
Michel Bakelaar	Port of Den Helder
Piet-Hein Kolff	Port of Den Helder
Sibo Buter	TNO
Martin Bosch	Programma Waddenzeehavens